

УДК 811.111'81'42

DOI <https://doi.org/10.32782/fohium/2026.9.36>

ГРА ЗА ВЛАСНИМИ ПРАВИЛАМИ: ЛІНГВОПРАГМАТИКА УХИЛЕННЯ ВІД ПРЯМОЇ ВІДПОВІДІ

Віта Юрчишин

*доктор філософії (філологія), доцент,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID ID 0000-0001-8481-1174
Scopus ID 58951842000
vita.yurchyshyn@cnu.edu.ua*

Олександр Вовчук

*студент магістратури факультету іноземних мов,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID ID 0009-0008-4027-2111
oleksandr.vovchuk.21@pnu.edu.ua*

Ключові слова:

*лінгвопрагматика ухилення,
політичний дискурс,
комунікативна імплікатура,
позитивне обличчя, негативне
обличчя, прагматична
тактика.*

У статті здійснено комплексне дослідження лінгвопрагматичних особливостей тактики ухилення від прямої відповіді в сучасному політичному дискурсі. Встановлено, що ухилення від прямої відповіді є прагматичною тактикою, яка свідомо використовується політиками задля збереження стратегічного контролю над діалогом, збереження власного політичного іміджу та просування особистого порядку денного в умовах складної комунікативної ситуації. Методологічну базу досліджень становлять дискурс-аналіз, конверсаційний та прагмалінгвістичний аналізи, а також метод суцільної вибірки. Емпіричний матеріал дібраний з англomовних медіаресурсів Forbes Breaking News та Sky News. Теоретичним підґрунтям слугують «Теорія мовленнєвих актів» Джона Остіна та Джона Серля, «Принцип кооперації» Пола Грайса та «Теорія ввічливості» Пенелопи Браун та Стівена Левінсона. Аналіз практичного матеріалу продемонстрував різноманіття використання інструментів ухилення: Дональд Трамп вдається до агресивного відхилення від теми акцентуючи увагу на непрофесіоналізмі журналіста. Порушуючи максимум релевантності та використовуючи стратегію непрямого повідомлення він нейтралізує загрозу своєму негативному обличчю та демонструє повний контроль над ситуацією, тим самим укріплюючи свою лідерську позицію. Такий крок руйнує очікуваний перехід від журналістського директиву до асертиву політика, підміняючи його непрямым мовленнєвим актом. Ріші Сунак інформаційно перевантажує текст задля ухилення від прямої відповіді. Також використовує двозначності, тим самим свідомо порушуючи максими кількості та способу. Задля уникнення відповідальності за політичні помилки Сунак додатково застосовує речення у пасивному стані, яке дозволяє знеособити провину та захистити як позитивне так і негативне обличчя. Доведено, що умисне ухилення від прямої відповіді є свідомою тактикою заради власного іміджу, який дозволяє політичним діячам зберігати гнучкість комунікативної поведінки та проектувати особисті цілі на масову аудиторію.

PLAYING BY ONE'S OWN RULES: THE LINGUOPRAGMATICS OF EVADING A DIRECT ANSWER

Vita Yurchyshyn

*PhD in Linguistics, Associate Professor,
Vasyl Stefanyk Carpathian National University*

Oleksandr Vovchuk

*Master's degree Student,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

Key words: *linguopragmatics of evasion, political discourse, communicative implicature, positive face, negative face, pragmatic tactic.*

The article provides a comprehensive study of the linguopragmatic characteristics of the evasion tactic in contemporary political discourse. It establishes that evading a direct answer is an intentional pragmatic tactic consciously employed by politicians to maintain strategic control over the dialogue, preserve their political image and promote their personal agenda in complex communicative situations. The methodological framework of the research comprises discourse analysis, conversation analysis, pragmalinguistic analysis and the continuous selection method. The empirical data is sourced from English language media outlets Forbes Breaking News and Sky News. The theoretical foundation is built upon John Austin and John Searle's Speech Act Theory, Paul Grice's Cooperative Principle, and Penelope Brown and Stephen Levinson's Politeness Theory. An analysis of the practical material demonstrates a diverse application of evasive tools. Donald Trump resorts to aggressive topic shifting, emphasizing the journalist's lack of professionalism. By violating the maxim of relation and employing an indirect communication strategy he neutralizes threats to his negative face and demonstrates total control over the situation, thereby reinforcing his leadership position. This move disrupts the expected transition from a journalistic directive to the politician's assertive, replacing it with an indirect speech act. Rishi Sunak, on the other hand, utilizes information overload to evade direct answers. He also employs ambiguity, thereby intentionally violating the maxims of quantity and manner. To avoid accountability for political missteps Sunak additionally uses passive voice constructions, which allow him to depersonalize blame and protect both his positive and negative face. It is proved that intentional evasion of direct answers is a deliberate self-image tactic that allows political figures to maintain flexibility in their communicative behavior and project their personal goals onto a mass audience.

Вступ. У політичному дискурсі особливе місце посідає політичне інтерв'ю, яке відбувається у формі діалогу між журналістом та політичним діячем. Особливість цього жанру полягає у його публічності, орієнтації на масову аудиторію, зокрема на потенційний електорат, а також включає в собі чітку асиметрію ролей. Оскільки журналіст має першочергове право ініціювати розмову, направляти комунікацію в певне русло, задавати питання, визначати теми та порядок діалогу, це часто створює певні «виклики» для респондента. Політик, у свою чергу, прагне перехопити ініціативу на себе задля збереження власного порядку денного та просування власних ідей для слухачів, а також заради збереження

власного політичного іміджу. Конфлікт інтенцій у площині політичного інтерв'ю найкраще проявляється у тактиці ухилення від прямої відповіді. З лінгвопрагматичної точки зору таке ухилення розглядається не як незнання певної теми чи відповіді на запитання, а як цілеспрямована прагматична тактика на свідомому рівні заради збереження контролю та переваги у діалозі. Саме тому дослідження використання прямого ухилення політиків у сучасному політичному світі є вкрай важливим, адже це поглиблює розуміння справжніх намірів політиків, надаючи слухачеві можливість «читати між рядками».

Теоретичні засади дослідження ухилення від прямої відповіді сформовано у працях

Дж. Остіна (Austin, 1962) та Дж. Серля (Searle, 1979), у яких розроблено теорію мовленнєвих актів; П. Грайса (Grice, 1975), який обґрунтував принцип кооперації та механізм комунікативних імплікатур; П. Браун і С. Левінсона (Brown and Levinson, 1987), які запропонували модель позитивного й негативного «обличчя» та стратегії ввічливості. Подальший розвиток прагматичного підходу представлено у працях С. Левінсона (Levinson, 1983), А. О'Кіффа, Б. Кленсі та С. Адольфа (O'Keeffe, Clancy, Adolphs, 2011), Н. Ішихари й Е. Коена (Ishihara and Cohen, 2021), а також І. Семенюк Зюмрютдал (2023). У цих дослідженнях висвітлено роль контексту, непрямих мовленнєвих актів, імплікатур і прагматичної компетентності, однак комплексне застосування зазначених підходів до аналізу ухилення від прямої відповіді в сучасних англійських політичних інтерв'ю потребує подальшої конкретизації.

Метою нашого дослідження є визначити лінгвопрагматичні механізми ухилення від прямої відповіді в сучасному англійському політичному дискурсі та з'ясувати їхню роль у збереженні стратегічного контролю й політичного іміджу мовця. Для досягнення мети поставлено такі завдання: окреслити теоретичні засади аналізу непрямих відповідей; встановити, які максими принципу кооперації порушуються в досліджуваних фрагментах; простежити взаємодію непрямих мовленнєвих актів, комунікативних імплікатур і стратегій захисту «обличчя»; зіставити способи реалізації ухилення у висловлюваннях Дональда Трампа та Ріші Сунака; визначити прагматичні наслідки цих тактик для перебігу політичного інтерв'ю.

Матеріал і методи дослідження. Для аналізу тактик ухилення від прямої відповіді використовувався дискурс аналіз задля критичного дослідження комунікації у соціальному контексті; конверсаційний аналіз для вивчення соціальної взаємодії між учасниками комунікації; прагматично-лінгвістичний аналіз для того щоб дослідити як мова функціонує в реальному спілкуванні та метод суцільної вибірки. Матеріали для проведення дослідження були взяті з сайту новин *Forbes Breaking News* та *Sky News*.

Результати та обговорення. Дослідження лінгвопрагматичного аспекту ухилення від прямої відповіді є досить комплексним напрямом у сучасній лінгвістиці, оскільки поєднує аналіз мовних засобів та вивченням комунікативних намірів мовця. Теоретико-методологічною основою для вивчення непрямих відповідей у політичній площині є теорія мовленнєвих актів (John L. Austin, 1962; John R. Searle, 1979). Мовленнєві акти – це дії, які людина виконує за допомогою

висловлювань. Коли ми говоримо, ми не лише повідомляємо інформацію, а й можемо обіцяти, наказувати, просити, попереджати, вибачатися або оголошувати певне рішення. Засновником теорії мовленнєвих актів вважають британського філософа Дж. Остіна, який у праці “How to Do Things with Words” показав, що деякі висловлювання самі є вчинками. Наприклад, промовляючи «я обіцяю», людина не описує обіцянку, а безпосередньо дає її (Austin, 1962).

Дж. Остін розрізняв три складники мовленнєвих актів: локутивний, ілокутивний і перлокутивний. Локутивний акт (locutionary act) полягає у вимовлянні осмисленого висловлювання, тобто це буквальне значення сказаного; ілокутивний акт (illocutionary act) відображає комунікативний намір мовця, наприклад, прохання, наказ, обіцянку чи застереження; перлокутивний акт (perlocutionary act) – вихідний ефект на слухача. Його результат досягається за допомогою локутивного та ілокутивного акту, наприклад надихання до чогось чи переконання (John L. Austin, 1989; O'Keeffe, Clancy, Adolphs, 2011: 85; John R. Searle, 1979).

Американський філософ Джон Серль розвинув і систематизував ці положення у книзі “Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language”, наголошуючи, що успішне здійснення мовленнєвого акту залежить від певних правил, намірів мовця та обставин спілкування (Searle, 1969). Дж. Серль у своїх працях виділяє п'ять типів ілокутивних мовленнєвих актів: асертиви, квеситиви, директиви, комісиви та експресиви. Асертиви – твердження щодо наявності якихось фактів, подій тощо. Асертиви описують певний стан речей у реальності. Директиви виражають різного роду накази, команди, вимоги та спонукають інших учасників комунікації до дії. Комісиви – висловлювання, які реалізують обіцянки, прийняття обов'язків, визначаючи очікування співрозмовника. Експресиви – об'єктивована репрезентація внутрішніх станів індивіда, його оцінок поведінки інших людей (коректно – некоректно, правильно – неправильно). Декларативи – висловлювання, спрямовані на зміну деякого існуючого стану справ (Searle, 1979).

Дж. Серль звертає увагу на те, що запитання журналіста в інтерв'ю слід трактувати як директиви, оскільки в процесі розмови реалізовується акт запити, коли журналіст задає питання, спонукаючи політика надати чітку та пряму відповідь (Searle, 1979: 13-14). Прогнозуючою реакцією на директив має бути асертив – висловлювання, за допомогою якого ми стверджуємо, повідомляємо чи передбачаємо. Ключовою ознакою є те, що мовець представляє сказане як факт. Отже, у своїй основі асертив є мовленнєвим актом,

який фіксує відповідальність мовця за істинність сказаного (Searle, 1979: 12-13). Проте, коли журналіст використовує директив, тобто запитує, політик замість акту надавання відповіді, тобто асертиву, часто використовує непрямий мовленнєвий акт, іллокутивна сила якого спрямована на захист власної позиції чи просто заради зміни теми. Саме таким чином виникають твердження та структури для непрямой відповіді заради власного ж блага.

Подальшого розвитку теорія мовленнєвих актів набула у працях Пола Грайса (Grice, 1975: 217–237), який запропонував механізм мовленнєвого імплікування. Згідно з його концепцією, інформацію, що передається в межах мовленнєвого акту, можна поділити на дві частини. Перша становить логічний зміст висловлювання, тобто мінімальний обсяг інформації, необхідний для визначення умов його істинності. Друга охоплює додаткові смисли, які слухач може вивести з конкретного висловлювання. Такі смисли П. Грайс назвав імплікатурами.

Учений розрізняв конвенційні та неконвенційні імплікатури, зокрема, «імплікатури спілкування» та «імплікатури дискурсу» (Grice, 1975; Семенюк Зюмрютдал, 2023). Конвенційні імплікатури охоплюють ті компоненти інформації, які передаються завдяки усталеним значенням використаних слів і граматичних конструкцій. Вони безпосередньо пов'язані зі змістом висловлювання. Натомість комунікативні імплікатури співвідносяться з буквальним значенням речення опосередковано. Вони виводяться слухачем на основі змісту висловлювання, контексту та припущення, що учасники комунікації прагнуть досягти спільної мети й дотримуються принципу кооперації (cooperative principle) (Grice, 1975; Семенюк Зюмрютдал, 2023).

Із загального принципу кооперації випливають конкретні правила мовленнєвої взаємодії, які П. Грайс назвав комунікативними постулатами, або максимами спілкування (conversational maxims). Згідно з П. Грайсом, ефективна комунікація та кооперація у спілкуванні відбувається на основі чотирьох максим: кількості (quantity) – будь інформативним; якості (quality) – говори правду; доречності, або релевантності (relevance) – будь відповідним; та способу (manner) – говори чітко та зрозуміло (Grice, 1975: 45-46). У політичному дискурсі ці максими не просто ігноруються, а свідомо порушуються. Коли політик різко змінює тему чи ухиляється від відповіді, таке ухилення класифікується як порушення максими релевантності. Або ж коли надається надмірна кількість інформації, часто непотрібної чи не актуальної, або наоборот – надмірної, розглядається порушення

максими кількості. У випадку свідомого порушення будь-якої максими виникають комунікативні імплікатури – прагматичне висловлення, яке дозволяє слухачеві інтерпретувати почуте на власний розсуд, часто «читаючи між рядками». Для політика це є можливість передати прихований зміст (Levinson, 1983: 97-98). Імплікатура, на відміну від асертивів, які прямо вказують на стан ситуації, базується на здатності слухача виводити власні висновки та розуміти сказане на власний розсуд та на основі власного досвіду, оскільки слова та значення трактуються з загального контексту. У політичній площині імплікатура є ключовим механізмом ухилення від прямої відповіді для політика, оскільки формально він дотримується «правил гри», проте використовує імплікатури, щоб ухилитися від директивних запитань журналіста. Як результат, політик уникає власної відповідальності за свої слова, оскільки остаточно та реальна інформація залишається «між рядками», яка інтерпретується слухачем на власний розсуд. Оскільки політичний дискурс не завжди є кооперативним, ухилення від прямої відповіді розглядається як свідоме порушення максим П. Грайса. Тому формально політик залишається в межах діалогу, проте в реальності не надає відповіді на запитання. Така стратегія є важливою прагматичною навичкою у політичному середовищі.

Репутаційна та психологічна мотивація політика вдаватися до ухилення від прямої відповіді аналізується за допомогою Теорії ввічливості П. Браун та С. Левінсон (Brown and Levinson, 1987). Ключовим поняттям у межах теорії ввічливості є «обличчя» (face) – позитивний соціальний образ індивіда, який він прагне утвердити та представити перед людьми під час комунікації (Brown and Levinson, 1987: 311-312). У своїх працях П. Браун та С. Левінсон розрізняють два типи обличчя – позитивне обличчя (positive face) та негативне обличчя (negative face). Вимога визнати помилку є загрозою для позитивного обличчя – бажання учасника в суспільстві бути схваленим, щоб оточуючі підтримували його прагнення, цінності та особистість загалом. Позитивне обличчя – це потреба відчувати себе частиною соціуму, це відчуття солідарності та визнання, а також збереження іміджу успішного лідера в очах громадян. А вимога надати однозначну обіцянку чи відповідь розглядається як загроза негативному обличчю – прагнення людини до автономії власних дій та до того, щоб інші люди не обмежували її вчинки. Це також потреба у наявності власного простору та незалежності від думок та поглядів інших (Brown and Levinson, 1987: 312). Ухилення від відповіді в такому контексті класифікується як

непряма стратегія «off-record» (непряме повідомлення), яка в своїй основі визначається як непрямий спосіб реалізації комунікативного наміру, який загрожує «обличчю» опонента. Ключовою особливістю цієї стратегії є неоднозначність (ambiguity), оскільки мовець формує відповідь так, що її зможуть інтерпретувати по-різному, а в результаті існує можливість заперечити конкретний комунікативний намір. Засобами непрямої (off-record) комунікації можуть слугувати іронія, метафора, риторичні питання, натяки та применшення (O’Keeffe, Clancy, Adolphs, 2011: 65).

Таким чином, ухилення від прямої відповіді мотивує політиків захищати своє «обличчя», як позитивне, так і негативне в умовах публічної ситуації. Використовуючи непрямі відповіді та непрямі повідомлення політик мінімізує ризики для позитивного та негативного обличчя, а також дозволяє уникати відповідальності за категоричні чи однозначні висловлення. Також така стратегія дозволяє у майбутньому коригувати чи інтерпретувати свої попередні заяви по-іншому в залежності від контексту чи реакції аудиторії. Як результат, мовець постійно контролює власне «обличчя» та імідж, підтримуючи образ відповідального та сильного лідера, водночас тримаючи стратегічну гнучкість комунікативної поведінки.

Емпіричний аналіз показує, що найагресивнішою формою ухилення від прямої відповіді є повне відхилення від тематичного вектору, який заданий журналістом, та перенесенням розмови з основної теми на особисту площину. Розглянемо ситуацію такої прагматичної ситуації на прикладі президента США Дональда Трампа. Журналістка запитує: *“Do you have any plan to change Afghanistan’s situation? Are you able to recognize the Taliban? Because I’m an Afghan journalist, an Afghan-suffered woman. Any comment about Afghanistan? What’s your future plan toward Afghan people, especially Afghanistan?”* (The White House, 2025, 30:28–30:48) Цей мовленнєвий акт є директивом (акт запиту), який у своїй меті має накласти на респондента зобов’язання асертиву – чіткої відповіді про геополітичні плани держави. Проте Трамп миттєво руйнує структуру діалогу, вдаючись до непрямого мовленнєвого акту: *“I have a little hard time understanding you. Where are you from, actually?”* (The White House, 2025, 30:48), а також: *“Actually, it’s a beautiful voice and a beautiful accent. The only problem is, I can’t understand a word you’re saying. . . . But – but I’d just say this: Good luck. Live in peace. Go ahead, please”* (The White House, 2025, 30:54). У цій ситуації бачимо очевидне та грубе порушення максими релевантності П. Грайса. Замість того,

щоб надати відповідь щодо майбутніх дій США на Близькому Сході президент повністю відхиляється від теми, фокусуючи увагу аудиторії на фонетичних здібностях журналістки (*“beautiful voice”, “beautiful accent”*), в даному випадку використовуючи сарказм. Як наслідок, виникає комунікативна імплікатура, перлокутивний ефект якої зводиться до того, що президент категорично відмовляється відповідати та надавати будь-яку фактичну інформацію на запитання журналістки.

З погляду Теорії мовленнєвих актів цікавою є фінальна фраза-ухилення *“...good luck, live in peace.”*, оскільки існує протистояння між локутивним та іллокутивним актами: на локутивному, тобто буквальному рівні, ця фраза є простим, стандартним висловлюванням побажання миру та добра. Проте в реальності, на іллокутивному рівні це висловлювання перетворюється на жорстке, безапеляційне припинення розмови, без подальшого розвитку подій. Фактично ця фраза означає: розмову закінчено, жодної відповіді не буде.

Згідно з концепцією П. Браун та С. Левінсона, запитання щодо майбутніх планів президента на геополітичній арені створює загрозу негативному обличчю політика, оскільки вимагає чіткої відповіді та конкретних обіцянок, які б суттєво обмежили його майбутню свободу дій та висловлювань щодо міжнародної політики, особливо в контексті Афганістану. Проте завдяки стратегії «off-record» (непрямого повідомлення) Д. Трамп успішно зберігає власне «обличчя». Політик, не маючи можливості відповісти на запитання, перекидає увагу аудиторії на саму журналістку, піддаючи під сумнів її професіоналізм, акцентуючи на тому, що він не може зрозуміти запитання через акцент (*“I have a little hard time understanding you...”*). Таким чином президент маневрує та повністю знімає відповідальність від прямої відповіді, демонструючи повний контроль над ситуацією у власний бік.

Розглянемо також тактики ухилення від прямої відповіді у ще одного політика – колишнього прем’єр-міністра Великої Британії Ріша Сунака. Конфлікт інтенцій між журналісткою та політиком спостерігається від самого початку розмови. Журналістка реалізовує мовленнєвий акт, який є класичним директивом, тобто спонуканням до мовленнєвої дії: *“Liz Truss told me in September she was prepared to be unpopular to push through her economic plan. Are you?”* (Sky News, 2022, 00:11). Очікуваною відповіддю з боку політика могло б бути просте «так» або «ні», який би вказав на чітку істинність його позиції. Проте Ріші Сунак повністю змінює хід подій відповідаючи: *“I think I demonstrated over the summer that I’m prepared to be honest with the country...”* (Sky

News, 2022, 00:15). У цей момент ми бачимо, що локутивно, політик вказує на свою чесність, проте іллокутивно, він відмовляється приймати на себе образ «непопулярності».

Коли журналістка продовжує свій запит щодо непопулярності політика, говорячи: *“Do you accept what you’re going to do this week will be unpopular?”* (Sky News, 2022, 00:37). Ріші Сунак вдається до мовного перенавантаження та надання надмірної інформації: *“Well, no. I actually think that what people will see on Thursday is that the government is being upfront with people about the challenges that we face. It’s right that we get a grip of inflation, it’s right that we limit the increases in mortgage rates, and that means having public finances that are more sustainable and that command the confidence of international markets. That’s also going to be good for people at home. But what people will also see is that the way we’ve gone about that is fair”* (Sky News, 2022, 00:41-01:05). У його розлогіх відповіді, здавалось би на просте питання, яке знову ж вимагає простого «так» або «ні», ми бачимо системне та свідоме порушення максими кількості, оскільки політик надає забагато, прагматично нерелевантної кількості інформації, а також порушується максима способу, оскільки він навмисно використовує двозначність та будує текст, який втрачає чіткість та ясність. Порушення максим призводить до виникнення комунікативних імплікатур. Формально політик «грає за правилами», оскільки він говорить, а не мовчить, цим самим змушуючи слухачів самим робити висновки щодо сказаного, тобто «читати між рядками». Це дозволяє йому зняти з себе відповідальність за непопулярні висновки щодо партії та самого ж себе.

Протягом усього інтерв'ю журналістка неодноразово намагається отримати визнання того, що правляча партія наробила багато помилок та змусити тодішнього прем'єр-міністра вибачитися за ці помилки та провали: *“... if you want to move on for this don’t you need to start by saying sorry to the British people about what’s just passed?”* (Sky News, 2022, 01:33), *“no one would apologize”* (Sky News, 2022, 01:47), *“in terms of what happened none apologized”* (Sky News, 2022, 02:22), *“no one now has taken responsibility...were you now say to the British people “I am sorry they’ve messed up. I am going to try to fix it”* (Sky News, 2022, 02:31-02:36), *“...can you just say you are sorry about what happened?”* (Sky News, 2022, 03:44), що може призвести до «руйнування» позитивного обличчя політика. Така вимога до вибачення є також загрозою для негативного обличчя лідера, оскільки обтяжує його майбутніми репутаційними та політичними

зобов'язаннями. Ріші Сунак захищається, використовуючи стратегію непрямого повідомлення, використовуючи речення в пасивному стані задля видалення агента дії, тим самим узагальнюючи провину, не називаючи винуватця: *“And I’ve acknowledged, from the steps of Downing Street in the first statement that I made to the country, an acknowledgment that mistakes were made”* (Sky News, 2022, 03:55). Таким чином, завдяки прагматичній неоднозначності конструкції «mistakes were made» політик знищує загрозу для обох облич. Він не визнає провину особисто, тим самим захищаючи власне позитивне обличчя і не обтяжує себе майбутніми наслідками, тим самим захищаючи своє негативне обличчя. В результаті політик повністю зберігає стратегічну гнучкість у комунікації протягом всього інтерв'ю.

Висновки. Отже, у статті досліджено тактики ухилення від прямої відповіді, яке у політичній площині не рахується як необізнаність чи незнання відповіді на запитання, а як свідомо прагматична тактика задля збереження контролю над діалогом. Політики порушують комунікативні максими Грайса (кількості, якості, релевантності та способу) створюючи комунікативні імплікатури. Така тактика допомагає їм перекласти інтерпретацію сказаного на слухача та уникнути прямої відповідальності за свої слова. Головною причиною порушень максим полягає у захисті власного «обличчя» – як позитивного так і негативного. Через стратегію непрямих повідомлень та прагматичну неоднозначність політики уникають небажаних зобов'язань на майбутнє чи визнання помилок. Емпіричний аналіз підтверджує різноманітність використання цих тактик в політичній площині: від агресивного зміщення основного тематичного акценту на особистість журналіста задля висвітлення непрофесіоналізму останнього до інформаційного перевантаження заради збереження власного «обличчя». Таким чином, ухилення від прямої відповіді постає ефективним інструментом збереження стратегічного контролю та лідерського іміджу в очах публіки.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розширенні емпіричного корпусу за рахунок інтерв'ю політиків різних країн, партій і комунікативних культур, що дасть змогу перевірити універсальність виявлених тактик. Доцільним є також поєднання якісного прагмалінгвістичного аналізу з кількісним корпусним підходом для встановлення частотності окремих типів ухилення та їхнього зв'язку з жанром, темою й ступенем конфліктності запитання. Окремим напрямом може стати дослідження реакції аудиторії на непрямі

відповіді, зокрема того, як такі висловлювання впливають на сприйняття компетентності, щирості та лідерського іміджу політика.

ЛІТЕРАТУРА

1. Семенюк Зюмрютдал, І. (2023). Теорії мовленнєвих актів у XXI столітті. *International Science Journal of Education and Linguistics*. Vol. 2, No. 5. DOI: 10.46299/j.isjel.20230205.02
2. Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford: University Press.
3. Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/cbo9780511813085>
4. Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In P. Cole & J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and semantics: Vol. 3. Speech acts* (pp. 41–58). Academic Press. DOI: https://doi.org/10.1163/9789004368811_003
5. Ishihara, N., & Cohen, A. D. (2021). Teaching and learning pragmatics: Where language and culture meet (2nd ed.). Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003168188>
6. Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/cbo9780511813313>
7. O’Keeffe, A., Clancy, B., & Adolphs, S. (2011). *Introducing pragmatics in use*. Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203830949>
8. Searle, J. R. (1979). *Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts*. Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511609213>
9. Sky News. (2022, November 15). *EXCLUSIVE: PM refuses to apologise for economic turmoil caused by Liz Truss* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=mnt_xBsGU4
10. The White House. (2025, February 5). *President Trump holds a press conference with Prime Minister Netanyahu of Israel* [Video]. <https://www.whitehouse.gov/videos/president-trump-holds-a-press-conference-with-prime-minister-netanyahu-of-israel/>

Дата першого надходження статті до видання: 24.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 31.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.10.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)